

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора Оксіня Віталія Юрійовича на дисертаційне дослідження Іваненка Миколи Михайловича на тему «Адміністративно-правові засади взаємодії суб'єктів аграрного сектору з органами місцевого самоврядування», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 - Право

Актуальність теми дослідження. Децентралізація відносин публічного управління та розширення спектру самостійних повноважень органів місцевого самоврядування є однією з ключових умов соціально-економічного розвитку територіальних громад та в цілому регіонів нашої держави. Аналізуючи наявний досвід суспільно-економічного розвитку територіальних громад та обсяг законодавчих повноважень органів місцевого самоврядування, необхідно зазначити, що більший рівень ефективності місцевої влади може бути досягнутий лише за умови наявності у неї законодавчих повноважень, які дають реальну можливість забезпечення економічного базису функціонування та розвитку таких територіальних громад.

Способи реалізації своїх управлінських функцій органами місцевого самоврядування обумовлені сучасними пореформеними особливостями функціонування територіальних громад, а також законодавчим регулюванням комплексу їх повноважень у нормативній, організаційній та інших складових системи самоуправління. Наразі, важливою складовою формування фінансової спроможності органів місцевого самоврядування є можливість наповнення коштами місцевих бюджетів за допомогою таких інструментів фінансового перерозподілу як податки, збори, плати та інші обов'язкові платежі господарюючих суб'єктів, серед яких, особливо у сільській місцевості, посідають суб'єкти аграрного сектору України.

Дисертація Іваненка М.М. присвячена дослідженню адміністративно-правових засади взаємодії суб'єктів аграрного сектору з органами місцевого самоврядування в Україні. Мета дослідження була повністю досягнена шляхом вирішення окремих завдань дослідження, результатом

яких стали пропозиції щодо удосконалення чинного законодавства у сфері місцевого публічного адміністрування та застосування механізму адміністративно-правового регулювання взаємодії суб'єктів аграрного сектору та органів місцевого самоврядування, а також удосконалення правового регулювання соціально-управлінських відносин у межах сільських територіальних громад.

Об'єктом дослідження є суспільно-економічні та управлінські правовідносини, що виникають у процесі взаємодії суб'єктів аграрного сектору та органів місцевого самоврядування.

Предметом дослідження є адміністративно-правове регулювання взаємодії суб'єктів аграрного сектору з органами місцевого самоврядування.

Аналіз дисертації з великим рівнем впевненості дозволяє стверджувати, що визначена автором мета дисертації досягнута, а поставлені завдання виконані в повній мірі.

Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувача. У ході дисертаційного дослідження автором проведено аналіз наукових праць, положень законодавства та підзаконних актів, які присвячені дослідженню питань адміністративно-правового регулювання взаємодії суб'єктів аграрного сектору з органами місцевого самоврядування. Роботу деталізовано шляхом дослідження законодавчих засад спільної діяльності досліджуваних суб'єктів публічно-приватного партнерства щодо розвитку інфраструктури власних територіальних громад в сучасних умовах занепаду соціально-економічного стану сільських регіонів, що свідчить про теоретичну та практичну значущість тематики дисертаційної роботи. Розділи дисертаційної роботи характеризуються єдністю змісту, побудовані логічно та сприяють послідовному розкриттю теми дослідження.

Основні наукові результати дисертаційної роботи опубліковано у восьми наукових публікаціях, серед яких чотири статті, опубліковано у

наукових фахових виданнях України, а також чотири тези доповідей на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях. Здійснення аналізу дисертаційного дослідження та наукових публікацій дає підстави стверджувати про факт обґрунтованості результатів дисертаційного дослідження в галузі права, їх цінності для теоретичного і практичного застосування в межах виконаних дисертантом завдань, а також про те, що дослідження Іваненка М.М. здійснено на високому науковому рівні, а наукові публікації висвітлюють положення та наукові узагальнення всіх розділів дисертаційної роботи.

Новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень, повнота викладу в опублікованих працях. Структура дисертації, обрана автором, дозволяє послідовно та системно аналізувати проблеми адміністративно-правового регулювання відносин взаємодії суб'єктів аграрного сектору та органів місцевого самоврядування у новітній час суспільно-економічних та політико-правових перетворень в нашій державі та формування муніципального управління за міжнародними стандартами як правового інституту із законодавчо закріпленим переліком прав та обов'язків.

Автором здійснено аналіз теоретичних розробок, положень адміністративного законодавства, узагальнення правозастосовної практики, відповідного вітчизняного та зарубіжного досвіду за проблематикою дослідження. У результаті чого запропоновано концептуальний підхід до вирішення проблем застосування механізму адміністративно-правового регулювання взаємодії суб'єктів аграрного сектору та органів місцевого самоврядування як однієї із важливих складових процесів демократизації державного управління в Україні.

Іваненком М.М. сформовано доказову базу для посилення існуючої наукової позиції про те, що відносини між органами місцевого самоврядування, які наділені владно-розпорядчими державними функціями, та суб'єктами аграрного сектору, залежно від їх галузевої,

функціональної, територіальної тощо приналежності, необхідно розглядати у межах адміністративного права.

Позиція дисертанта полягає у тому, що адміністративно-правове регулювання досліджуваних відносин публічно-приватного партнерства повинно базуватися на законодавчо закріпленому механізмі державного та регіонального соціально-економічного розвитку. Змістом такого механізму є сукупність адміністративно-правових інструментів регулювання, підтримки та стимулювання взаємодії суб'єктів аграрного сектору та територіальних громад. Сутністю зазначеної взаємодії є діяльність досліджуваних дисертантом суб'єктів, які об'єднані спільною метою, принципами, методами, спрямованими на забезпечення соціально-економічного розвитку кожного з суб'єктів зазначеного вище партнерства.

За результатами дослідження автором удосконалено окремі теоретико-правові категорії, зокрема, «механізм адміністративно-правового регулювання» взаємодії суб'єктів аграрного сектору з органами місцевого самоврядування як сукупності складних матеріальних та процесуальних елементів, які мають правовий, соціально-економічний та організаційно-управлінський характер, і які, у своїй сукупності взаємопов'язаних адміністративно-правових засобів, способів і форм, за допомогою яких здійснюється регулювання спільної діяльності, дають змогу налагодити на регіональному рівні ефективну взаємодію територіальних громад з господарюючими суб'єктами у питаннях вирішення соціальних, економічних, екологічних та інших публічно-приватних потреб сільських регіонів.

Дисертантом здійснено аналіз закріплених у нормах чинного законодавства повноважень органів місцевого самоврядування та встановлено, що наявні повноваження є достатніми для забезпечення підтримки суб'єктів аграрного сектору на місцевому рівні та організації різнопланової співпраці з такими суб'єктами для забезпечення стабільного економічного функціонування територіальних громад. Досліджено норми

чинного законодавства України та визначено систему та гарантії місцевого самоврядування, а також охарактеризовано широкі адміністративні повноваження місцевих представницьких органів про у процесі управління діяльністю суб'єктів господарювання. Встановлено, що держава делегує органам місцевого самоврядування повноваження як щодо контрольних (регулятивні, заборонні) так і партнерських (договірних) взаємовідносин з суб'єктами аграрного сектору.

У дисертаційному дослідженні вперше автором запропоновано визначення таких понять за проблематикою дослідження категорій, як «механізмом адміністративно-правового регулювання» взаємодії суб'єктів аграрного сектору з органами місцевого самоврядування, «ініціативна діяльність» господарюючих суб'єктів на території громади свого місцезнаходження, удосконалено розумінню сутності поняття «сільська громадськість» та «ініціативна діяльність» господарюючих суб'єктів на території громади свого місцезнаходження та ряд інших понять. Також визначено напрями взаємодії між органами місцевого самоврядування, які наділені владно-розпорядчими державними функціями, та суб'єктами аграрного сектору у межах регуляторних відносин адміністративного права. Змістом такого механізму визначено сукупність правових інструментів регулювання, підтримки та стимулювання взаємодії виробничих суб'єктів та територіальних громад у сільських регіонах, які об'єднані спільною метою та методами забезпечення соціально-економічного розвитку кожного з суб'єктів взаємодії.

У дисертації удосконалено нормативно-правове регулювання взаємодії суб'єктів аграрного сектору, органів місцевого самоврядування, сільських територіальних громад шляхом внесення доповнень до ст. 3 Закону України «Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року»; ст.ст. 9 та 10 Розділу 1, ст.ст. 162 та 168 Розділу IV, Розділу XII Податкового кодексу України; ст. 27 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», а також проекту Закону України «Про

стимулювання розвитку агропромислового комплексу України» шляхом доповнення імперативної норми про створення громадського об'єднання суб'єктів аграрного сектору відповідного населеного пункту, об'єднаної територіальної громади, району, області, а також визначено напрями діяльності такого об'єднання.

Набуло подальшого розвитку аргументація позиції представників науки адміністративного права щодо віднесення до предмету свого регулювання відносин, у яких одним із учасників є орган місцевого самоврядування, що наділений державними владно-розпорядчими функціями по відношенню до іншого учасника відносин – суб'єкта аграрного сектору; міжгалузєва наукова дискусія щодо векторів розвитку правовідносин публічно-приватного партнерства в сільських регіонах по забезпеченню місцевих бюджетів коштами, необхідними для виконання органами місцевого самоврядування покладених на них функцій соціально-економічного розвитку сільських територій тощо.

Обґрунтованість авторських пропозицій і достовірність отриманих результатів досягається за рахунок правильно обраних методів дослідження та всебічним використанням емпіричного матеріалу.

Наукова обґрунтованість отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Автором дисертації проаналізовано й досліджено широкий спектр джерел, зокрема норм вітчизняного та зарубіжного законодавства, наукових публікацій у фахових виданнях та тез доповідей всеукраїнських і міжнародних конференцій, монографій та інших праць, які стосуються висвітлення проблеми адміністративно-правового регулювання взаємодії суб'єктів аграрного сектору та органів місцевого самоврядування.

Джерельну базу дослідження також склали положення Конституції України, закони України «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного та соціального розвитку України», «Про державно-приватне партнерство»,

«Про добровільне об'єднання територіальних громад», «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» та інші нормативно-правові акти, а також розпорядчими актами Кабінету Міністрів України, Міністерства аграрної політики та продовольства України, інших центральних органів державної виконавчої влади.

Мета дисертаційного дослідження досягається автором шляхом надання конкретних пропозицій щодо удосконалення адміністративно-правового регулювання взаємодії суб'єктів аграрного сектору та органів місцевого самоврядування у царині забезпечення власного соціально-економічного розвитку та збереження інфраструктури сільських поселень.

Положення, висновки та рекомендації, запропоновані автором у дисертаційному дослідженні, є логічними, послідовними та мають достатній рівень обґрунтованості.

Рівень виконання поставленого наукового завдання, оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності. Високий рівень виконання завдань, поставлених автором у дисертаційному дослідженні, досягнуто шляхом використання сукупності загально-філософських, загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, таких як методи аналізу та синтезу, методи опису та групування, порівняльно-правовий, формально-юридичний методи та методу правотворчості тощо. Використання здобувачем зазначених методів здійснюється послідовно й обґрунтовано та свідчить про оволодіння ним методології наукового дослідження.

Теоретичне і практичне значення результатів дослідження.

Результати дисертаційного дослідження можуть бути використані у практичній діяльності. Зокрема:

– у *правотворчій діяльності* – для подальшого вдосконалення чинного законодавства України в частині взаємодії суб'єктів аграрного сектору з органами місцевого самоврядування щодо забезпечення сталого розвитку сільської (селищної) територіальної громади. Зокрема, розроблений проект Місцевої програма взаємодії суб'єктів аграрного

сектору з органами місцевого самоврядування щодо забезпечення сталого розвитку сільської (селищної) територіальної громади можуть бути використані для вдосконалення нормативно-правового регулювання організаційно-управлінських відносин в межах місцевих територіальних громад. Використання пропозицій Іваненка М.М. доцільне у:

- *науково-дослідній діяльності* – як основа подальших досліджень адміністративно-правових засад взаємодії суб'єктів аграрного сектору з органами місцевого самоврядування;

- *у правозастосовній діяльності* – для поліпшення стану практичної реалізації встановлених законодавством заходів адміністративного, бюджетного та податкового регулювання взаємовідносин між державою, суб'єктами аграрного сектору, органами місцевого самоврядування;

- *у освітньому процесі* – під час розроблення та викладання навчальної дисципліни «Адміністративне право», «Муніципальне право», «Публічне управління» тощо.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому. Дисертація Іваненка М.М. – завершене наукове дослідження, яке містить важливі наукові висновки та рекомендації. Робота відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України. Аналізоване дослідження, його результати та оформлення відповідають спеціальності «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах.

Робота складається із вступу, трьох розділів, що містять дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 224 сторінки, список використаних джерел складається із 196 найменувань.

У вступі обґрунтовано актуальність обраної теми дисертаційної роботи, визначено її зв'язок із науковими програмами, планами і темами, визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, охарактеризовано

методи, наукову новизну результатів, обґрунтовано практичну важливість одержаних у результаті дослідження висновків та узагальнень, а також представлено інформацію про апробацію результатів дослідження та структуру роботи.

Перший розділ «Теоретико-правова основа взаємодії суб'єктів аграрного сектору з органами місцевого самоврядування» складається з трьох підрозділів, присвячених: характеристиці взаємодії суб'єктів аграрного сектору з органами місцевого самоврядування як адміністративно-правової категорії; нормативно-правовому регулюванню взаємодії досліджуваних суб'єктів; дослідженню науково-теоретичних позицій правознавців щодо взаємодії суб'єктів аграрного сектору з органами місцевого самоврядування.

У теоретичній частині роботи визначено, що органи держави та місцевого самоврядування здійснюють адміністративне регулювання відносин у бюджетній, податковій, грошово-кредитній, структурно-галузевій та інших сферах, учасниками яких є і господарські суб'єкти різних галузей економіки. Адміністративне право, з належним йому широким арсеналом правових засобів, найбільш повно врегульовує увесь спектр визначених взаємовідносин. Формування соціально орієнтованої ринкової економіки в Україні супроводжується поглибленням процесів децентралізації влади з подальшою демократизацією та єдністю соціальних і виробничих відносин. Для аграрного сектору вбачається необхідним створення нових механізмів місцевого адміністративно-правового регулювання ринків продукції сільського господарства та організаційних форм і методів здійснення аграрно-виробничої підприємницької діяльності в сільській місцевості (стор. 26–27).

Дисертант робить узагальнення про те, що органи місцевого самоврядування за законодавством України наділені владно-розпорядчими державними функціями, тобто сприяють органам державної влади у реалізації державної політики в аграрному секторі. Потребує подальшого

розвитку існуюча наукова позиція про необхідність дослідження такої політики саме адміністративно-правовими засобами (стор. 28).

Заслуговує на окрему увагу підсумок наукового теоретичного осмислення досліджуваних відносин, який сформульовано дисертантом наступним чином. Маючи значні законодавчі повноваження в умовах децентралізації, владні органи різних рівнів повинні відходити від невластивих їм в ринковій економіці функцій адміністративного регулювання та безпосереднього матеріально-технічного забезпечення суб'єктів аграрного сектору. Вони повинні створювати необхідну нормативно-правову базу для розвитку виробничих аграрно-господарських відносин поряд із розвитком соціальної сфери села та захистом довкілля від різних негативних антропогенних проявів тощо (стор. 31).

Дисертант узагальнює, що сучасний розвиток територіальних громад аграрних регіонів повинен рухатися у напрямку трансформації об'єкта у суб'єкт суспільно-економічних відносин. Державне регулювання відносин забезпечення зростання ролі та значення територіальних громад у нашій державі повинно рухатися у напрямі постійного сприяння формуванню необхідних умов для їх економічного зміцнення. Дисертант пропонує перелік механізмів адміністративно-правового регулювання, реалізація яких органи місцевого самоврядування сприятиме забезпеченню ефективного функціонування суб'єктів аграрного сектору (стор. 76).

Другий розділ «Організаційно-правове забезпечення взаємодії суб'єктів аграрного сектору з органами місцевого самоврядування» складається з трьох підрозділів, які присвячені: визначенню поняття та структури механізму адміністративно-правового регулювання взаємодії суб'єктів аграрного сектору з органами місцевого самоврядування; аналізу правових форм та основних способів взаємодії суб'єктів аграрного сектору з органами місцевого самоврядування, дослідженню особливостей адміністративно-правового регулювання взаємодії суб'єктів аграрного сектору різних організаційних форм з органами місцевого самоврядування.

Дисертант зазначає, що управлінська (організаційна) взаємодія уповноважених посадових осіб органів місцевого самоврядування полягає у прийнятті юридичних актів, у результаті чого для суб'єктів аграрного сектору виникають юридично значимі результати. Ініціативна діяльність суб'єктів аграрного сектору, як форма взаємодії з органами місцевого самоврядування полягає правомірних діях таких суб'єктів щодо фінансового та матеріального забезпечення сільських громад свого територіального місцезнаходження та визначається нами самостійна періодична чи систематична діяльність з метою досягнення соціально-економічних результатів у процесі функціонування та розвитку територіальних громад (стор. 96).

У роботі дисертантом встановлено, що фіскальний спосіб взаємодії органів місцевого самоврядування із суб'єктами аграрного сектору являє собою один з основних значущих напрямків соціально-економічної діяльності у державі. Маючи управлінський системний характер, такий спосіб взаємодії полягає у створенні передумов для ефективної фіскальної діяльності з використанням таких основних інструментів як місцеві доходи та видатки. До основних проблем, що негативно впливають на формування, розвиток та реалізацію місцевої фіскальної політики в Україні дисертантом віднесено: 1) загострення внутрішньополітичної кризи в цілому в державі, що призводить до зниження економічної діяльності усіх суб'єктів господарювання та тонізації місцевої економіки; 2) недонадходження коштів до місцевого бюджету; 3) погіршення добробуту населення, зростання рівня безробіття; 4) високий рівень корупції та її укорінення в місцевому управлінні тощо (стор. 101).

Дисертант, у результаті дослідження досвіду адміністративно-правового регулювання відносин місцевої підтримки особистих селянських господарств зазначив, що програми публічно-приватного партнерства, забезпеченні державною чи місцевою бюджетною підтримкою сприятимуть повноцінному і самодостатньому

функціонуванню сільських домогосподарств, зміцненню їх економічного стану та подоланню рівня бідності серед найбільш соціально вразливих мешканців сільської місцевості в Україні (стор. 127).

Як узагальнення, яке має, на нашу думку, наукову цінність визначимо положення дисертації про необхідність внесення доповнень до напрямку 9 «Агропромисловий сектор та харчова промисловість» розд. «Аналіз агропромислового сектору: висновки та ключові аспекти» Національної економічної стратегії на період до 2030 року (затв. постановою КМУ від 03.03.2021 р. № 179) висновком 15 щодо запропонованих нами способів удосконалення механізму адміністративно-правового регулювання взаємодії різних організаційно-правових форм суб'єктів аграрного сектору з органами місцевого самоврядування у частині доступу до фінансових та матеріальних ресурсів, що сприятиме розвитку сільськогосподарської діяльності та соціальної інфраструктури сільських регіонів (стор. 132).

Третій розділ «Перспективи адміністративно-правового регулювання взаємодії суб'єктів аграрного сектору з органами місцевого самоврядування» складається з трьох підрозділів, які присвячені вирішенням питань формування механізму залучення суб'єктів аграрного сектору до реалізації органами місцевого самоврядування програм сталого розвитку сільських територіальних громад; формуванню напрямів удосконалення правовідносин місцевої податкової взаємодії суб'єктів аграрного сектору з органами місцевого самоврядування та правовому забезпеченню співробітництва суб'єктів аграрного сектору з органами місцевого самоврядування за сприяння громадських об'єднань.

Дисертантом зазначено, що зміна парадигми розвитку відносин на селі, поряд із удосконаленням правового регулювання таких відносин за передовими європейськими зразками, повинна стати зміна підходів кожного члена сільської територіальної громади до участі в суспільному управлінні власною громадою та використанні її ресурсів. (стор. 134).

У роботі є аргументована пропозиція щодо удосконалення правового механізму державної стратегії сталого розвитку сільських територіальних громад шляхом доповнення статті 6 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25 червня 1991 р. № 1264-XII [147] нормою щодо залучення суб'єктів аграрного сектору та професійних громадських організацій до процесу розробки органами місцевого самоврядування проектів екологічних програм, їх вивчення, підготовки зауважень та пропозицій щодо запропонованих проектів, проведення публічних слухань (стор. 144).

Слушною є пропозиція автора стосовно способу законодавчого врегулювання джерел наповнення місцевих бюджетів та пропозиція про те, що органи місцевого самоврядування, отримавши в більших обсягах фінансові ресурси від сплати суб'єктами аграрного сектору загальнодержавних податків, змогли б: 1) компенсувати втрати від скасування ряду джерел бюджетного наповнення та зменшення обсягів міжбюджетних трансфертів; 2) накопичувати кошти у місцевому бюджеті та спрямувати на заходи соціально-економічного, культурного, побутового розвитку власної громади; 3) трансформувати інфраструктуру власних сільських поселень (житлове будівництво; газо-, водо-, теплопостачання; мережу автомобільних доріг; засобів зв'язку тощо) за європейськими стандартами (стор. 152).

Дисертантом пропонується удосконалення правової парадигми місцевого оподаткування у межах сільських територій шляхом внесення змін та доповнень до Податкового кодексу України шляхом забезпечення дотриманням основних принципів побудови місцевої фіскальної політики, проголошених в Європейській хартії місцевого самоврядування. Зокрема, пропонується віднесення до місцевих податків і зборів, тих що є локалізованими, тобто прив'язаними до конкретної території, а сплати яких важко уникнути. Також необхідним є встановлення у межах

конкретних сільських територій таких місцевих податків і зборів, що мають об'єкт та базу оподаткування (стор. 162).

Автор вважає доцільним, з метою нормативно-правового урегулювання ролі і місця громадськості у процесі координації заходів державної регіональної політики, тобто позиціонування громадськості як самостійного суб'єкта у структурі механізму адміністративно-правового регулювання відносин в аграрному секторі економіки України, прийняття КМ України проект постанови «Про затвердження Регіональної програми залучення громадськості до забезпечення розвитку суб'єктів аграрного сектору та сільських територій» За авторським задумом, дана постанова у цілому повинна стати локальним регуляторним актом та складовою частиною програм соціально-економічного розвитку територіальних громад, а також одним із важливих механізмів реалізації державної політики розвитку малих та середніх суб'єктів аграрного сектору та зайнятості сільського населення (стор. 174).

В підсумку кожного розділу та всієї дисертаційної роботи, дисертант наводить висновки, які свідчать про досягнення автором поставленої мети дослідження.

Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації в практиці.

Результати дисертаційного дослідження Іваненка Миколи Михайловича на тему «Адміністративно-правові засади взаємодії суб'єктів аграрного сектору з органами місцевого самоврядування» є достатньо обґрунтованими і виваженими.

Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані автором у дисертаційному дослідженні, відображаються в наукових публікаціях та тезах доповідей на науково-практичних конференціях і круглих столах. Сформульовані автором напрями удосконалення муніципального законодавства та норм, які регулюють діяльність щодо взаємодії суб'єктів

аграрного сектору з органами місцевого самоврядування мають високий ступінь обґрунтованості.

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, запитання до здобувача.

Позитивно оцінюючи роботу Іваненка М.М. слід зауважити, що в деяких положеннях дисертації наявні неточності, дискусійні моменти, а також авторські позиції, які потребують більш детального обґрунтування й врахування при подальшому розробленні тематики дисертаційного дослідження. Зокрема:

1) Здійснивши ґрунтовне дослідження на стор. 95–97 дисертації категорії «ініціативна діяльність» суб'єктів аграрного сектору, як форма взаємодії з органами місцевого самоврядування, дисертант визначає її як самостійна періодична чи систематична діяльність з метою досягнення соціально-економічних результатів у процесі функціонування та розвитку територіальних громад, а також сприяння зростанню показників управлінської ефективності органів місцевого самоврядування у межах держави. На нашу думку, у даному контексті доцільно запропонувати законодавчі механізми компенсації витрат суб'єктам аграрного сектору (податкові пільги чи інші види фінансових преференцій) за здійснювану ними підтримку територіальних громад.

2) Автор на стор. 116-117 здійснив детальний аналіз правового статусу аграрних холдингових компаній як представників великих суб'єктів. Зазначив, що аграрні холдинги характеризуються низьким рівнем активності у співпраці з органами місцевого самоврядування щодо розвитку інфраструктури конкретних сільських територіальних громад. Узагальнено необхідність залучення агрохолдингів до удосконалення соціальної інфраструктури сільської місцевості. Проте не надано жодних конкретних пропозицій щодо удосконалення механізму адміністративно-правового регулювання взаємовідносин співпраці сільських громад із такими суб'єктами аграрного сектору як аграрні холдинги.

3) В цілому підтримуючи авторську позицію про внесення Податковим кодексом України позитивних змін у систему місцевого оподаткування (спрощення та зниження рівня витрат на адміністрування скасування, неефективних податкових платежів тощо), досить важко погодитися з необхідністю детальної характеристики таких місцевих зборів як джерел наповнення місцевих бюджетів сільської місцевості: туристичний збір, збір за місця для паркування транспортних засобів (стор. 158–159; 161–162), Адже ці місцеві збори практично не запроваджено у селах (селищах) по причині відсутності, у переважній більшості випадків, туристичної інфраструктури та дефіциту місць для паркування.

4) Характеристика відносин адміністративно-правового регулювання взаємовідносин суб'єктів аграрного сектору з органами місцевого самоврядування, на нашу думку, в окремих підрозділах дисертації дещо необґрунтовано перенасичено статистичною, аналітичною, економічною інформацією про стан розвитку сільського господарства, екологічної сфери, земельних відносин тощо. Для прикладу, на стор. 155 надана інформація про вплив кредитних відносин на закупівлю «добрив та засобів боротьби з бур'янами» та негативний вплив цього процесу на «якісний склад врожаю» тощо. Ми погоджуємося, що зазначені події мають наслідкові зв'язки з досліджуваними у дисертації відносинами, проте повинні у більшій мірі досліджуватися в межах науки аграрного права.

Зазначені зауваження та рекомендації носять дискусійний характер і не знижують загалом високого теоретико-методологічного рівня та практичної значущості представленого до захисту дисертаційного дослідження

Відсутність порушень академічної доброчесності. Під час аналізу рецензованої дисертації та опублікованих праць Іваненка М.М. фактів порушення академічної доброчесності (плагіату чи фальсифікації) не виявлено. Дисертація Іваненка М.М. є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, що має вагоме теоретичне і прикладне значення.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам.
Дисертація Іваненка М.М. на тему «Адміністративно-правові засади взаємодії суб'єктів аграрного сектору з органами місцевого самоврядування» є завершеною, самостійно виконаною кваліфікованою науковою працею, що має вагомe теоретичне і прикладне значення, яка відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, Вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40, а її автор Іваненко Микола Михайлович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент:

професор кафедри публічного управління,

адміністрування та права

Національного університету

«Полтавська Політехніка

імені Юрія Кондратюка»,

доктор юридичних наук, професор

Віталій ОКСІНЬ

